

A költségvetési csalás miatt indult monstre ügyek elhúzódásának okai és megoldási lehetőségei

Causes of delays and possible solutions to the protraction of monstrous cases of budget fraud

Csák Zsolt

Dr., PhD, elnökhelyettes
Kúria
csakzsolt@birosag.hu

Czebe András

Dr., PhD, egyetemi docens
Széchenyi István Egyetem,
Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
czebe.andras@ga.sze.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja annak feltárása, hogy a költségvetési csalás miatt indított, nagy terjedelmű (ügynevezett monstre) büntetőeljárások miért húzódnak el aránytalanul hosszú ideig, és milyen tényezők akadályozzák az eljárások időszerű és hatékony lezárását.

Módszertan: A kutatás a hatályos joganyag és a kapcsolódó bírói, ügyészi és nyomozó hatósági gyakorlat normatív elemzésén alapul, amelyet a releváns szakirodalom kritikai értékelése egészít ki. A tanulmány példákon keresztül világít rá azokra a strukturális és gyakorlati problémákra, amelyek a költségvetési csalások üldözése során jelentkeznek. A tanulmány az első szerzőnek az Igazságügyi Minisztérium büntetőeljárások elhúzódását vizsgáló munkacsoportjában szerzett tapasztalataira is épül.

Megállapítások: A tanulmány megállapítja, hogy a költségvetési csalás miatt indított büntetőeljárások elhúzódását elsősorban a törvényi egység túlzott kiterjesztése okozza, amely a cselekmények kényszeregyesítéséhez és az ügyek fokozódó terjedelméhez vezet. Ez különösen a nyomozati szakaszban eredményez strukturális túlterheltséget, mivel a komplex tényállások, a nagyszámú részcselekmények és az egyre bővülő bizonyítékanyag kezelése aránytalanul sok időt és kapacitást igényel. A bírósági szakaszban ugyan az előkészítő ülés perkonzentrációs funkciója elvben alkalmas lenne az eljárások racionalizálására,

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2025. 07. 24. Átdolgozás: 2025. 09. 08.
Elfogadás: 2025. 09. 10.

a gyakorlatban azonban a terhelti együttműködést ösztönző anyagi és eljárási kereteknek a hiánya jelentős akadályt képez. Ezzel párhuzamosan a szakértői bizonyítás túlzott alkalmazása és a digitális ügyvitel technikai hiányosságai is lassítják az eljárást. Az időszerűséget gyakran olyan személyi változások (például bíró- vagy védőváltások) is veszélyeztetik, amelyek az eljárás megismétlését teszik szükségessé. Mindezek alapján a tanulmány arra a következtetésre jut, hogy az időszerű és hatékony igazságszolgáltatás csak komplex, összehangolt reformintézkedések révén biztosítható, amelyek kiterjednek a jogalkotásra, a jogalkalmazásra, az infrastruktúrára és az emberierőforrás-gazdálkodásra is.

Érték: A tanulmány értéke abban rejlik, hogy rendszerszinten közelíti meg a költségvetési csalások miatt indított büntetőeljárások problémáit, és konkrét reformirányokat jelöl ki a jogalkotás és jogalkalmazás számára. A javaslatok hozzájárulhatnak a perhatékonyság növeléséhez, az eljárási túlterheltség enyhítéséhez, valamint az időszerű és igazságos büntető igazságszolgáltatás megvalósításához.

Kulcsszavak: költségvetési csalás, bűncselekményi egység, büntetőeljárás elhúzódása, büntetőeljárás hatékonysága

Abstract

Aim: The aim of the study is to explore why large-scale (so-called monstrous) criminal proceedings for budgetary fraud are delayed for excessive periods of time and what factors prevent the timely and efficient closure of proceedings.

Methodology: The research is based on a normative analysis of current legislation and related judicial, prosecutorial and investigative practice, complemented by a critical evaluation of the relevant literature. The study highlights, by means of examples, the structural and practical problems encountered in the fight against budgetary fraud. The study also builds on the experience gained by the first author as a member of the Ministry of Justice's working group investigating delays in criminal proceedings.

Findings: The study concludes that the prolongation of budgetary fraud prosecutions is mainly caused by an over-expansion of the unity of offences, leading to a forced merging of offences and an increasing volume of cases. This results in structural overload, particularly at the investigation stage, as the complexity of the facts, the large number of sub-actions and the growing volume of evidence require an excessive amount of time and capacity. In the judicial phase, while the trial concentration function of the preliminary hearing could in principle help to streamline proceedings, in practice the lack of a material and procedural framework to encourage cooperation on the case load is a major obstacle.

At the same time, the excessive use of expert evidence and the technical shortcomings of digital case management slow down proceedings. The timeliness of proceedings is also often jeopardized by changes in personnel (e.g. changes of judge or defense counsel) which necessitate a repetition of the procedure. The study concludes that timely and efficient administration of justice can only be ensured through complex and coordinated reform measures, covering legislation, administration of justice, infrastructure and human resources management.

Value: The value of the study lies in its systemic approach to the problems of prosecuting budget fraud and in the concrete reform directions it suggests for legislation and enforcement. The proposals can contribute to increasing efficiency, reducing procedural overload and achieving timely and fair criminal justice.

Keywords: budget fraud, unity of offence, delay in criminal proceedings, efficiency of criminal proceedings

Bevezetés

A modern büntető igazságszolgáltatás működésével szemben nem csupán a jogszzerűség elvárása áll fenn, hanem ezzel egyenrangúan fontos az időszerűség és a hatékonyság biztosítása is. Király szavaival élve a büntetőeljárás jognak olyannak kell lennie, hogy általa kezelhető legyen a bűnözés „dagálya” is, azaz a jogalkotásnak a gyakorlat igényeire reagálva lehetőséget kell teremtenie a differenciálásra és a szelekcióra (Király, 1997). A 2018. július 1-jén hatályba lépett új büntetőeljárás törvény egyik központi célkitűzése éppen e követelmények érvényesítésére irányult. Ibolya szerint ugyanakkor az időszerűség valódi értéke mindig valamihez viszonyítva nyilvánul meg: egy egyszerű ügy pár hónapos elhúzódása lehet indokolatlan, míg egy összetett, sokszereplős ügy esetén akár évek is szükségesek lehetnek a valósághű tényállás megállapításához (Ibolya, 2024). Ezért napjainkban a legnagyobb kihívást az az elvárás jelenti, hogy a büntetőeljárások észszerű időn belül, a valósághű tényállás megállapításának sérelme nélkül záruljanak le.

A 2014 és 2023 közötti időszakban a büntetőeljárások teljes időtartama országos szinten 608 és 670 nap között mozgott. Ugyanakkor ezen belül jelentős eltolódás figyelhető meg a nyomozati és a bírósági szakasz időigénye között. Míg a nyomozások átlagos hossza 230 napról 341 napra emelkedett (48%-os növekedés), addig a bírósági eljárásoké 397 napról 232 napra csökkent (42%-os mérséklődés). Ez a tendencia arra utal, hogy az eljárások elhúzódásának fő oka egyre inkább a nyomozati szakasz terjedelmesebbé válásában keresendő

(URL1). E jelenség hátterében az ügyek strukturális komplexitása áll. A bonyolult tényállások, a kiterjedt bizonyítékanyag, valamint a nagyszámú sértett és terhelt gyakorlati kezelése jelentős jogi, adminisztratív és szervezési kihívásokat támaszt. Különösen érzékletes példát szolgáltatnak erre a költségvetési csalások miatt indult büntetőeljárások.

Bár az elmúlt évtizedben csökkenés figyelhető meg a költségvetést károsító bűncselekmények regisztrált számában (URL2), a hozzájuk kapcsolódó büntetőeljárások időtartama ezzel ellentétes tendenciát mutat: a gyakorlati tapasztalatok szerint ezek az eljárások nem rövidültek, hanem a duplájára nyúltak. Különösen szembeűnő ez a legsúlyosabb, a Btk. 396. § (5) bekezdése szerint minősűlő eseteknél, ahol az ügyek összetettsége fokozott terhet ró a bűnűldözű szervekre és a bíróságokra. Mint arra Balláné is rámutat, a költségvetési csalás miatt indított eljárásokban évről évre növekszik a felelűsségre vont személyek száma, ami tovább növeli az eljárások időigényét és komplexitását (Balláné, 2020). Mindez arra utal, hogy az ilyen jellegű bűncselekmények nemcsak magát a büntetőelűrást hosszabbítják meg, hanem rendszerszintű kihívásokat is jelentenek a büntető igazságszolgáltatás működésére nézve.

Jelen tanulmány célja, hogy bemutassa azokat a legfűbb okokat, amelyek a költségvetési csalás miatt indult, nagy terjedelmű (űgynevezett monstre) ügyek elhűzódásához vezetnek, és javaslatot tegyen azok kezelésének lehetséges módjaira.

A költségvetési csalások törvényi egysége és elkűlűnítése

A 2012. január 1-jével a büntető anyagi jogban hatályba lépett a költségvetési csalás törvényi tényállása, amivel a jogalkotó célja az államháztartás egységes büntetőjogi védelmének a megteremtése volt. A törvényműdosítás ily módon egyszerűsítette a korábban töredezett tényállásokat, egységesítette az értékhatárokat és szankciókat, valamint kizárta a korábbi halmazati konstrukciók alkalmazását. A jogirodalomban és a joggyakorlatban ennek ellenére megoszlottak a vélemények abban a kérdésben, hogy a költségvetési csalás a törvényi egység mely esetét képezi, illetve, hogy mikor zárul le a törvényi egység során értékelésre kerülű elkűvetési idűszak, ahogyan erre Jacsó is rámutat (Jacsó, 2017).

Ezt részben feloldotta a Btk. 6. § (3) bekezdésének 2022. március 1-jétől hatályos kiegészítése, amely szerint a vádemelést követűen elkűvetett részcselkmények új bűncselekményként kezelendűk. Ez ugyan fontos elűrelépést jelentett a törvényi egységből fakadó gyakorlati problémák kezelésében, de csak a vádemelést követűen elkűvetett újabb részcselkményekre vonatkozóan. A vádemelést megelőzűen elkűvetett, még el nem évűlt részcselkményeket ugyanis

változatlanul egy eljárásban kell elbírálni, abban az esetben is, ha azok különböző gazdasági társaságokat, adónemeket vagy költségvetési alrendszereket érintenek, vagy ha időben és tartalmilag is távol állnak egymástól. A nyomozás során ismertté vált újabb részcselekmények ily módon a tényállás kiegészítéséhez vezetnek. Ez a gyakorlat különösen a szervezeten elkövetett, költségvetést károsító deliktumoknál vezet az ügyméret folyamatos növekedéséhez és az eljárás elhúzódásához. A különböző ügyeket ráadásul a vádlotti kör, illetve az elkövetési mód azonossága miatt is gyakran egyesíteni kell. Még ha az eljárási határidők betartása végett részvádemelésre is kerül sor, a bíróságoknak az ügyeket utóbb egyesíteniük kell, ami a bírósági szakban további bonyolódáshoz és kezelhetetlenséghez vezet.

Schmidt ezzel összefüggésben arra a problémára hívja fel a figyelmet, hogy minél hosszabb időszakot ölel fel az ítéletben rögzített tényállás, annál nagyobb a veszélye annak, hogy később olyan, korábban el nem bírált részcselekmények kerülnek előtérbe, amelyek perújítás lefolytatását teszik szükségessé. Mivel a törvényi egység értelmében az ugyanazon elkövető által egy meghatározott időszakban, a költségvetés sérelmére okozott vagyoni hátrány egységként kezelendő, az utólag ismertté vált cselekményekre az ítélt dolog szabályai vonatkoznak. Ennek következtében, ha az ügyész ilyen újonnan feltárt részcselekmény miatt emel vádat, az eljárást meg kell szüntetni, és csak perújítás keretében kerülhet sor azok érdemi elbírálására (Schmidt, 2024). Lengyel erre tekintettel találóan teszi fel a kérdést, hogy mennyiben egyeztethető össze a Be. preambulumában megfogalmazott hatékony és észszerű határidőn belül lefolytatott eljárás jogpolitikai céljával az elkerülni kívánt kényszerhalmazatok helyetti kényszeregyesítés és kényszerperújítás módszere (Lengyel, 2021).

Minthogy a több száz vádlottat vagy tényállást érintő eljárások átláthatatlanná válnak, és az elsőfokú ítélet meghozatalához akár öt évre vagy annál több időre is szükség lehet, az ügyek elkülönítése mára elkerülhetetlen eszközzé vált az eljárás racionalizálása érdekében. Ebben jelentős segítséget nyújthatna a csekélyebb tárgyi súlyú, kevesebb bizonyítást igénylő, de a bűnösségüket tagadó vádlottak ügyének elkülönítése, és gyorsabb letárgyalása. Nem kell feltétlenül félni az ötlettől, hiszen a hatályos Be. már megengedi a bizonyítékok egyfajta „konzerválását”, így nem probléma, ha a vádlottból utóbb tanú lesz, hiszen már a törvény által szabályozottan használható fel a más eljárási pozícióban tett vallomás. Mindehhez csupán a bizonyítási eszköz rögzítésének törvényessége kell. Feltétlenül üdvözlendő ugyanakkor az egyezség módosítása lehetőségének megteremtése, ami talán az első lépés a tényleges – ma még nehezen elfogadható – vádalku irányába. Ennek alkalmazása és esetleges jogalkotói továbbgondolása feltétlenül hasznos lenne, mivel elkerülhetővé tenné az időigényes bizonyítást.

Az ügyek „darabolásának” leghatékonyabb fóruma viszont az előkészítő ülés, amely lehetőséget biztosít arra, hogy a beismerő vallomást tett vádlottak ügyét már ebben a szakaszban elkülönítsék és befejezzék. A bírói gyakorlat napjainkban egyre nagyobb arányban él ezzel az eszközzel, köszönhetően az egységes gyakorlat formálódásának. Utóbbiban nagy szerepet játszott a Kúria Joggyakorlat-elemző Csoportjának összefoglaló véleménye ([URL3](#)), valamint a Be. 608. § (1) bekezdés h) pontjának 2021. január 1-jétől hatályos módosítása is, amely feltétlen hatályon kívül helyezési okként szabályozta a törvényi feltételek hiányában elfogadott bűnösséget beismerő nyilatkozatot. Balláné vizsgálata ugyanakkor arra hívja fel a figyelmet, hogy a nagy vagyoni hátrányt okozó, bonyolult megítélésű költségvetési csalások esetében jelenleg egyik félnek sem feltétlenül érdeke a megegyezés. Az ügyészség részéről ugyanis csak egy jelentős kárenyhítés mellett lehet megfontolni a végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés indítványozását, míg a vádlott részéről hiányoznak a megfelelő garanciák és jelentős kedvezmények e jogintézményből (Balláné, 2019).

A hatályos törvény viszont nem teszi lehetővé az ügynevezett mértékes indítvány alkalmazását, ha a vádlott a tárgyaláson ismeri be bűnösségét. Az ellenérv érthető: ne taktikázzon a vádlott és a védő az előkészítő ülésen tagadva, és a beismerést a bizonyítás alakulásához kötve. Ennek ellenére, az egyébként is tagadó terhelt esetében gyorsíthatná az eljárást, ha a tárgyaláson először beismerő vádlott esetében is tehetne az ügyész indítványt a büntetés mértékére. A kockázat természetesen fennáll, és ez a megoldás a gyorsítással ellenkező hatást is kiválthat.

A költségvetési csalások értékhatára és üldözése

A költségvetési csalások körében egyaránt előfordulnak alacsony elkövetési értékű, személyes megélhetéshez köthető jogsértések, valamint jelentős vagyoni hátrányt okozó, akár nemzetközi szinten működő bünszervezetekhez kapcsolódó cselekmények. A jelenlegi joggyakorlat alapján azonban a büntetőeljárás az elkövetési értéktől függetlenül azonos terhelést jelent az eljáró hatóságok számára. Az általános nyomozási protokoll miatt viszont az eljárások idő- és kapacitásigénye nem arányos a jogsértés súlyával.

Ez megkérdőjelezi a büntetőjog ultima ratio jellegét, különösen az olyan esetekben, amikor a büntetőeljárás lezárásaként kiszabott pénzbüntetés párhuzamosan érvényesül az adóigazgatási szankcióval. Deres és Kármán a probléma lényegét abban látják, hogy az adóügyi jogviszonyokat és az ezekhez kapcsolódó jogsértéseket több jogág is szabályozza. Ezekben az esetekben a büntetőjog csupán

végző eszközként alkalmazható, míg az elsődleges jogérvényesítési fórumot az igazgatási, különösen az adóigazgatási eljárás jelenti, annak sajátos jogkövetkezmény-rendszerével. Az adóval összefüggésben elkövetett bűncselekmények esetében ugyanakkor az egyes eljárások sorrendje, a különféle joghátrányok alkalmazhatósága és azok egymáshoz való viszonya számos kérdést vet fel, különösen a vagyonelevonó szankciók relációjában (Deres & Kármán, 2025).

A költségvetési csalás jelenlegi bűncselekményi értékhatára 2022. január 1-je óta 500 000 forint. A társadalmi és gazdasági változások, valamint az eljárásrendszerek terheltsége fényében felmerülhet e küszöbérték újbóli felülvizsgálatának szükségessége. Ez viszont csak egy átfogóbb jogalkotási reform részeként valósulhat meg, amely figyelembe veszi egyrészt az értékhatárok különbözősége okán megnyilvánuló dogmatikai ellentmondásokat, másrészt tisztázza a büntető-, közigazgatási és szabálysértési eljárások egymáshoz való viszonyát. Az előbbire Lengyel példaként hozza fel a költségvetési csalás bűncselekményi értékhatárát el nem érő alapcselekményből származó, jövedéki adózás alól elvont termék megszerzésének orgazda jellegét (Lengyel, 2020a). Míg az utóbbi kapcsán külön figyelmet érdemel a párhuzamos szankcionálás lehetősége, amely azonos tényállás és személyi érintettség esetén ütközhet a ne bis in idem elvébe.

Schmidt ezzel összefüggésben hivatkozik az Åklagaren kontra Hans Åkerberg Fransson ügyre (C-617/10.), amelyben az Európai Unió Bírósága kimondta, hogy a ne bis in idem elve önmagában nem zárja ki, hogy egy tagállam ugyanazon tényállás kapcsán egymást követően adójogi és büntetőjogi szankciót alkalmazzon, feltéve, hogy az elsőként alkalmazott szankció nem minősül büntető jellegűnek, amelynek megítélése a nemzeti bíróság hatáskörébe tartozik (Schmidt, 2017). Elek ehhez kapcsolódóan az A és B kontra Norvégia ügyre (24130/11. és 29758/11. kérelmek, 2016. november 15.) hívja fel a figyelmet, amelyben az Emberi Jogok Európai Bírósága kimondta, hogy a formailag közigazgatási, de büntetőjogi jellegű szankciók esetén sem sérül a ne bis in idem elve, ha a közigazgatási és büntetőeljárás között kellően szoros tárgyi, jogi és időbeli kapcsolat áll fenn. Az EJEB e döntésében újraértelmezte a „bis” fogalmát, és elismerte, hogy bizonyos körülmények között az eljárások kombinációja nem jogsértő duplikáció, hanem egy egységes, koherens eljárás része, amely a cselekmény különböző aspektusait vizsgálja. A párhuzamos eljárások azonban csak akkor felelnek meg az egyezmény követelményeinek, ha azok kiegészítő funkciója ténylegesen fennáll, az eljárási következmények előre láthatók, a bizonyítékgyűjtésben kerülhető az átfedés, és a második eljárásban figyelembe veszik az elsőben kiszabott szankciót az arányosság biztosítása érdekében (Elek, 2022).

Következésképpen az olyan igazgatási bírságok, amelyek preventív, valamint represszív jellegüknél fogva a büntetőjogi szankcióhoz hasonlíthatók, bizonyos

esetekben a kétszeres elvonás tilalmába ütközhetnek. Utóbbira Fejes szerint csak akkor kerülhet sor, ha az állam anyagi igénye ténylegesen kétszer nyer kielégítést. Ez azonban nem áll fenn abban az esetben, ha a különböző végrehajtási eljárások a kétszeres kötelezés ellenére egymásra tekintettel zajlanak (Fejes, 2021). A jövőben ezért célszerű lehet egy olyan szabályozási modell kialakítása, amely a csekély elkövetési értékű, de adózási szempontból jogsértő magatartások esetén kizárólag közigazgatási szankciókat alkalmaz.

Egy ilyen megoldás – Lengyellel egyetértve – nem a szankcionálás elmaradását jelentené, hanem differenciált jogkövetkezmények alkalmazását, igazodva a jogsértés súlyához és az elkövető adójogi státuszához (Lengyel, 2020b). A technológiai fejlődés és az adóhatóság korszerű eszköztára ugyanis lehetővé teszi, hogy az ilyen magatartások büntetőjogi eszközök nélkül is hatékonyan kezelhetők legyenek. Amint arra Fodor is rámutat, a költségvetési csalások visszaszorításában elsősorban a preventív és ellenőrzési célú eszközök bizonyulnak a leghatékonyabbnak. Az elmúlt években e területen jelentős fejlődés figyelhető meg, különösen az olyan informatikai megoldások bevezetésével, mint az online számlázás, az EKAER-rendszer, az online pénztárgépek, valamint a VIES-rendszer (Fodor, 2024).

A nagyszámú vádlottat és cselekményt érintő büntetőeljárások ugyanakkor rávilágítanak arra az ellentmondásra, amely a legalitás és az officialitás elvének érvényesítése, valamint az igazságszolgáltatás hatékonysága között feszül. Felmerül a kérdés: minden – akár kisebb tárgyi súlyú – bűncselekmény teljes körű felderítése és szankcionálása valóban elengedhetetlen-e, vagy igazolható bizonyos esetekben a célszerűség elvének alkalmazása és az eljárás megszüntetése. Kiss ezzel összefüggésben rámutat, hogy a gyakorlatban az opportunitás elvének érvényesülése válik indokolttá, ami lehetőséget ad a hatóság számára, hogy célszerűségi szempontok alapján döntsön az eljárás megindításáról, így jobban igazodhat a bűnüldözés prioritásaihoz és az igazságszolgáltatás korlátozott erőforrásaihoz. Ez különösen fontos a növekvő bűnözés kezelése szempontjából, még ha elméletben a legalitás elve kedvezőbb is lenne a sértett számára (Kiss, 2002). Hatályos büntetőeljárási jogunk immáron számos olyan kivételt ismer a legalitás elve alól, amelyek célja az erőforrások észszerű felhasználása, anélkül, hogy sérülne az anyagi igazság.

A hivataltól történő eljáraskötelezettség azonban jelenleg kevésbé differenciált, és nem teszi lehetővé az érdemi szelekciót a bűncselekmény tárgyi súlya alapján. Ez különösen a monstre ügyekben vezethet eljárási túlterheléshez, ami végső soron az igazságszolgáltatás működését veszélyeztetheti. Ugyanakkor nem elhanyagolható szempont a sértetti érdekek érvényesítése sem. A túlzott szelekció vagy az eljárások megszüntetése a sértettek oldaláról jogérvényesítési

hiányként jelentkezhet, sőt – pótmagánvád útján – akár további lényeges eljárási terhet is generálhat. Holé hangsúlyozza továbbá, hogy az opportunitás elve nem adhat alapot arra, hogy az ügyész politikai vagy egyéb, az ügytől független célszerűségi szempontokat érvényesítsen, mivel ilyen esetekben nem dönthető el, hogy a döntés célszerű volt-e vagy önkényes. Az önkényes jogalkalmazás elkerülése érdekében a jogpolitikai szempontokat a jogalkotónak kell érvényesítenie. Opportunitásról ugyanis csak akkor beszélhetünk, ha az ügyész a konkrét bűncselekmény alapján, törvényi felhatalmazása keretében, célszerűségi megfontolásból tekint el az eljárástól (Holé, 2022). Olyan jogszabályi környezet kialakítására van tehát szükség, amely keretet ad az alacsony tárgyi súlyú, tömegesen előforduló bűncselekmények észszerű lezárására, anélkül, hogy sérülne a sértetti jogérvényesítés, vagy nőne az eljárások adminisztratív terhe.

A költségvetési csalások perkoncentrációja és bizonyítása

A büntetőeljárás hatékonyságának egyik kulcskérdése a perkoncentráció elvének érvényesülése, amelyet a hatályos Be. elsődlegesen az előkészítő ülés keretein belül kíván érvényre juttatni. A perkoncentráció Polt megfogalmazásában két úton valósulhat meg: egyrészt, ha a terhelt beismeri a vádbeli cselekményt és lemond a tárgyaláshoz való jogáról, az előkészítő ülésen ügydöntő határozat születhet. Ebben kulcsszerepe van az ügyész büntetéskiszabási indítványának, amely a szankció konkrét mértékét is tartalmazza, és amelynél súlyosabb joghátrányt a bíróság nem alkalmazhat. Másrészt, ha nincs beismerés, az előkészítő ülés a bizonyítási eljárás kereteinek kijelölésére szolgál, ahol a felek vitatott tényeket tisztáznak, és bizonyítási indítványaikat előterjesztik (Polt, 2018). A gyakorlat azonban azt mutatja, hogy az előkészítő ülés perkoncentrációs funkciója a monstre ügyekben rendszerint nem teljesül, mivel az ügyesség gyakran nem konkretizálja a bizonyítékokat a vádiratban, a védelem pedig nem él releváns, előzetes nyilatkozatokkal a tényállás elfogadott részeire vonatkozóan. A perkoncentráció elérésének egyik feltétele az, hogy a felek érdekeltek legyenek a releváns tények korai tisztázásában. Ez azonban csak akkor valósulhat meg, ha a jogrendszer megfelelő garanciákat és ösztönzőket biztosít az együttműködő terheltek számára.

Ahogy arra Bérces is rámutat, jelenleg a mértékes ügyészi indítvány minősül az előkészítő ülésen megvalósuló vádlotti beismerés legfőbb motivációs tényezőjeként, amelynek megtörténte nagyban függ ezen indítvány tartalmától. Minthogy az utóbbit nem előzi meg semmilyen előzetes egyeztetés, annak tartalmát a vádlott és a védő a vádirat kézbesítését követően vagy közvetlenül

az előkészítő ülésen ismerheti meg (Bérces, 2023). Kelemenné ugyanakkor arra is felhívja a figyelmet, hogy a mértékes ügyészi indítványok rendszerint szigorúak, és nem kínálnak érdemi anyagi jogi kedvezményt a terhelt számára. Sőt, előfordul, hogy az ügyészség súlyosabb büntetést indítványoz, mint amit a bíróság tárgyalás után kiszabna (Kelemenné Csontos, 2024). A terhelti együttműködés viszont elsősorban a beismeréshez kötődik, és vallomástétel esetén jelent enyhítő körülményt.

Ezzel szemben nem jelenik meg enyhítő tényezőként az olyan eljárási magatartás, amely – a bűnösség beismerése nélkül – előmozdítja az eljárás érdemi lezárását (például a tények valóságát elfogadó nyilatkozat, vagy a szükséges bizonyítási indítványok időszerű előterjesztése). A büntetőeljárások gyorsítása érdekében ezért felmerült azon esetek bővítése, amikor a terhelti együttműködés – akár beismerés nélkül is – enyhítő körülményként vehető figyelembe. Ezek a magatartások ugyanis elősegítik a perkoncentrációt, csökkentik a felesleges bizonyítást, és hozzájárulnak az eljárás időszerű befejezéséhez. Utóbbi felvetés kapcsán viszont fontos megjegyezni, hogy az 56. BK vélemény nem zárja ki a fenti magatartások enyhítő körülményként történő értékelését, másrészt a korlátozott precedensrendszer alapján a Kúria akkor tudja módosítani a szóban forgó kollégiumi véleményt, ha a felvetéssel kapcsolatos ügyben hoz a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzéteendő határozatot.

Indokolt lenne továbbá a bünszervezet szabályozásának újragondolása is, különös tekintettel a nemzetközi normákhoz – elsősorban a Palermói Egyezményhez – való igazodás érdekében. A hazai szabályozás ugyanis a jelenlegi formájában aránytalanul szigorú a nemzetközi követelményekhez képest. Tóth ezzel összefüggésben találóan teszi fel a kérdést, hogy nem emeltük-e indokolatlanul magasra a mércét, az ugyanis a szigor általános eszkalálódásán keresztül a valóban indokolt szigor devalválódását is eredményezheti (Tóth, 2015). Megfontolandó lenne ezért a bünszervezeti elkövetést a Btk. Általános Része helyett minősített esetként szabályozni, amivel a törvénysértő minősítést megállapítva a felülvizsgálatban is kezelhetőbb lenne a probléma. Emellett célszerű lenne annak vizsgálata, hogy a bünszervezetben elkövetett bűncselekmények esetében is honorálná a jogalkotó az okozott vagyoni hátrány megtérítését. Ez tudniillik elősegítené a bűnösség beismerését, és előmozdítaná az állami költségvetést ért legsúlyosabb károk megtérülését is.

A tömeges bizonyítási igényű ügyek kezelése kapcsán ugyanakkor felmerül a reprezentatív mintákon alapuló bizonyítás alkalmazhatóságának kérdésköre. Ennek lényege, hogy a bizonyítás során a részből kerül sor az egészre való következtetésre. Közelebbről: a tényállás(ok) megállapítása érdekében a rendelkezésre álló nagyszámú bizonyítási eszközök halmazából csupán egy részhalmaz

kerül vizsgálatra. Gyakorlati példaként szolgál erre a személyes tanúkihallgatások körének szűkítése az előzetesen beszerezett írásbeli tanúvallomások szűrésével. Wang szerint a mintavételes bizonyítás alkalmazását övező viták főként abból erednek, hogy hiányoznak a részletes jogi szabályok, és kérdéses, hogy ez a módszer megfelel-e a büntetőeljárásokban elvárt bizonyítási szintnek. Egyesek szerint a teljes bizonyítékhalmozat vizsgálata helyett csupán egy részhalmozatnak az elemzése nem nyújt elegendő alapot a kétséget kizáró bizonyossághoz. Wang ezzel szemben úgy érvel, hogy a mintavétel – ha szakszerűen és átlátható módon alkalmazzák – más bizonyítékokkal együtt megbízható bizonyítási láncot alkothat, különösen olyan ügyekben, ahol a teljes körű bizonyítás aránytalanul hosszadalmas vagy erőforrás-igényes lenne. Hangsúlyozza, hogy a módszer csak akkor fogadható el, ha nem sérti a tisztességes eljárás alapelveit: vagyis biztosítja az eljárás méltányosságát, az átláthatóságot, és azt, hogy a védelem is megfelelően érvényesíthesse jogait (Wang, 2025).

A fenti kérdés így módon nem csupán technikai, hanem alkotmányos és jogpolitikai megfontolást is igényel, nem beszélve az elsőfokú és fellebbviteli bíróságok jelentős szemléletváltásáról a megalapozatlanság kérdéskörét illetően. Az ötletet viszont nem feltétlenül kell azonnal elvetni, elvégre az előkészítő ülésen – mint mondtuk – ma is lehetőség van perkoncentrációra. Elsősorban a bizonyítás szabályai között kell meghatározni, hogy milyen feltételek mellett elegendő hasonló vagy azonos módon elkövetett cselekmények esetén tényállást megállapítani más tényállási pontra vonatkozó bizonyítási eszközzel megelégedve. Második lépésben a fellebbviteli eljárásban kell védőbástyát építeni a megalapozatlanság megállapítása és annak következményei alkalmazása ellen, hasonló módon a nem indítványozott és a bíróság által el nem rendelt bizonyítás okozta megalapozatlanságra vonatkozó szabályozáshoz. Végül megnyugtató megoldás lehet, ha a reprezentatív bizonyításra csak a tárgyalási szakban kerülne sor. Így ténylegesen meglévő bizonyítékok mellőzésére kerülhetne sor, amelyek utóbb – az esetleges megalapozatlanság kiküszöbölése érdekében – még felhasználhatók lennének.

Fontos hangsúlyozni továbbá, hogy a szakértői bizonyítás a büntetőeljárások egyik legkritikusabb pontjává vált. Ennek egyik fő oka a krónikus szakértőhiány, ami az adó- és könyvszakértői területet is érinti, ha nem is olyan markánsan, mint az igazságügyi pszichiátriát. A Baran és társai által pszichiáter szakértők körében végzett kérdőíves felmérés eredményeként a szakértőhiány több olyan általános oka került feltárára, amelyek más szakterületeken is csökkentik a szakértői munka vonzerejét. Ilyen az alacsony díjazás, a nagy adminisztratív és dokumentációs teher, az időigényes munkavégzés, valamint a jelentős jogi felelősség. Továbbá sokan visszatartó tényezőként említik a bírósági környezet

nyomásgyakorló jellegét, a túlzott jogászi befolyást, illetve a kényszer jellegű megbízásokat is (Baran et al., 2024). Minthogy a szakértőhiány következtében az igazságügyi szakértők túlterheltek, a szakvélemények elkészítése gyakran jelentős időt igényel, ami hátráltatja az eljárásokat. A jogalkotó ugyan tett kísérletet a probléma megoldására; egyszerűsítette a szakértővé válást, illetve kiterjesztette a szakértők körét. Az már más kérdés persze, hogy ezt a korábbi szakértői társadalom miként fogadta.

A kirendelő hatóság oldaláról ugyanakkor a szakértői díjak jelentős emelkedése tapasztalható, amelynek az egyik legmeghatározóbb oka, hogy a jogalkalmazók – a megalapozatlanságtól tartva – gyakran túlzottan ragaszkodnak a szakvélemények beszerzéséhez. Még akkor is, ha a rendelkezésre álló más bizonyítási eszközökből merített információk elegendőek lennének a bizonyítandó tény megállapításához. Ez különösen jellemző a költségvetési csalásokkal kapcsolatos eljárásokban, ahol Kuhl megfigyelései alapján a jogalkalmazók gyakran olyan kérdéseket tesznek fel a szakértőknek, amelyek valójában jogi természetűek, és nem tartoznak szakértői hatáskörbe. Az adó- és könyvszakértők ugyan számviteli szabályok alapján dolgoznak, mégis az említett probléma miatt sok esetben jogi állásfoglalásokat is megfogalmaznak. Ez gyakran eltérő szakvéleményekhez vezet, amelynek hatására a védelem újabb szakértő kirendelését kéri (Kuhl, 2025).

A NAV nyomozó hatóságai ráadásul mára olyan kompetenciákkal, informatikai és elemző eszközökkel rendelkeznek, amelyek segítségével akár több szakkérdés is pontosan megválaszolható – különösen akkor, ha a vagyoni hátrány kiszámítása egyszerű adatösszesítéseken alapul. Amint azt Fodor is hangsúlyozza, az adóhatósághoz valós időben beérkező informatikai adatok azonnal jelezhetik az adóelkerülésre utaló ellentmondásokat. Ezek az eszközök nem csupán megelőzik a visszaéléseket, hanem a költségvetési csalás felderítésében és bizonyításában is kulcsszerepet játszanak (Fodor, 2024). Minthogy a szakértői bizonyítás mellőzése ügýtípusonként és konkrét tényállásonként vizsgálandó, célravezető lenne olyan jó gyakorlatokat kialakítani, amelyek világos példákön keresztül mutatják be ennek különféle lehetőségeit.

A költségvetési csalási ügyek kezelése és vitele

A büntetőeljárásban részt vevő szervek elektronikus úton tartják egymással a kapcsolatot, azonban jelenleg eltérő informatikai rendszert alkalmaznak az iratok fogadására és kezelésére. Ez gyakran vezet adatvesztéshez, szinkronizációs hibákhoz, illetve kezelési nehézségekhez. A komplex, sokszereplős bűnügyek – különösen

a költségvetési csúszás miatt indult monstre ügyek – jelentős mennyiségű elektronikus iratanyagot generálnak. Ezek kezelése a jelenlegi ügyviteli rendszerekben nehézkes, az infrastruktúra nem alkalmas ekkora adatállomány hatékony feldolgozására. Az ügyintézészt tovább nehezíti, hogy a digitális ügyvitel valójában csupán digitalizált adatrögzítést jelent: a dokumentumokat szkennelni, hitelesíteni és manuálisan rendszerezni kell, ami jelentős adminisztratív terhet ró az eljáró szervekre. Szabó és Hornyák már az elektronikus kapcsolattartás általánossá válásának kezdeti évében rámutattak ennek előjeleire, mondván, hogy a 2018. év során az elektronikus ügyiratoknak a nem megfelelő elnevezéséből, sorszámozásából, sorrendiségéből, továbbá a papíralapú ügyiratoktól való eltéréséből és hiányosságaiból fakadó problémák jelentős többlet terhet róttak az ügyiratok rendszerezését végző szervek számára (Szabó & Hornyák, 2020).

Kérdés, hogy ez mennyiben küszöbölhető ki gyökeres szemléletváltás és kölcsönös bizalom nélkül egy egységes informatikai rendszer bevezetésével, amelyben a szervek szabályozott hozzáféréssel dolgozhatnak egy közös adatbázis segítségével. Elvégre a büntetőeljárás kódexünk a papíralapú iratkezelésre és kapcsolattartásra íródott, és a büntetőeljárás világa – Róth szavaival élve – meglehetősen konzervatív, hagyománytisztelő és a technikai változásokra általában lassabban reagál (Róth, 2020). Jól tükrözi ezt a párhuzamosan működtetett papíralapú és elektronikus ügyiratkezelés jelensége is, ami tovább növeli az eljárások költségeit és munkaigényét, miközben egyáltalán nem szolgálja a hatékonyságot. Mészáros szerint e kettősség mindaddig megmarad, amíg a törvény nem teszi kötelezővé valamennyi személy részére azt, hogy az ügyeit elektronikusan intézze. Csakhogy egy ilyen szabályozás a magánautonómia súlyos sérelmével járna együtt, tekintettel arra, hogy nem minden jogkereső személy kötelezhető az elektronikus út igénybevételére (Mészáros, 2021).

A nagy terjedelmű büntetőügyek időszerű lezárása érdekében szükség van továbbá olyan szervezeti és eljárásjogi megoldásokra, amelyek lehetővé teszik, hogy az ilyen ügyekben eljáró bírák és ügyészek célzottan, más ügyektől mentesen tudjanak a kiemelt eljárásra koncentrálni. Ideális esetben ezek a személyek kizárólag a kiemelt ügyek érdemi tárgyalásával foglalkozhatnak, megfelelő felkészülési idő biztosításával és a rájuk háruló adminisztratív terhek csökkentésével. A bonyolult ügyek tárgyalását ugyanis jelentős mértékben lassítja például a tényállások, a vádpontok és a bizonyítékok rendszerezéséből, illetve ellenőrzéséből fakadó feladatok időigénye. A hatékony igazságszolgáltatáshoz szükséges szervezeti feltételek közé tartozik ugyanakkor az is, hogy az eljáró személyek ne égiegen ki a tartós és fokozott leterheltség miatt.

Nem feledkezhetünk el ilyen ügyekben a sajtó által gyakorolt nyomásról sem, amely folyamatosan számonkéri az időszerűséget és a büntetés mértékét, gyakran

meg nem engedhető, az újságírói etikát sértő módon. A bíró pedig, ha sikeresen befejez egy nagy terjedelmű ügyet legalább kétféle „jutalomra” számíthat: megkapja a következő monstre ügyet, vagy egy fegyelmit a lehetetlenül hosszú ítélet írásba foglalásának késedelméért. Boda megközelítésével összhangban ezért olyan szignálási rend kialakítására kell törekedni, amely a munkaterhelést valóságghűen tükröző súlyszámok segítségével nemcsak az ügyek számát, hanem azok összetettségét is figyelembe veszi. Az egyenlőség alapú munkaterhel-elosztás célja nem csupán a hatékonyság és az időszerűség javítása, hanem hosszú távon a tapasztalt munkaerő megtartása is. A túlterhelés mérséklése, a teljesítményarányos elismerés, valamint a motivált munkavégzés ösztönzése hozzájárul ahhoz, hogy a jó képességű, gyakorlott szakemberek ne hagyják el a pályát. Emellett csökken az ügyhátalék, nő az ügyfélelégedettség, erősödik a vezetői felelősségvállalás, és összességében javul a szervezet társadalmi megítélése is (Boda, 2022).

A büntetőeljárások időszerűsége szempontjából ugyanakkor kiemelten problémás, ha az eljáró bíró személyében változás következik be (például más bíróságra történő kinevezés, kirendelés, nyugdíjba vonulás vagy az ügyek újraszignálása végett). Ilyen esetekben a jogszabályi garanciák következtében gyakran szükségessé válik a tárgyalás megismétlése, ami különösen a nagy terjedelmű ügyeknél eredményezheti az eljárás elhúzódását. E probléma jelentőségére Elek már a hatályos Be. kodifikációjának kezdeti időszakában felhívta a figyelmet a perkoncentráció lehetőségeit vizsgálva. A bíróváltás által előrevetített újabb monstre tárgyalássorozat észszerű időn belüli befejezésének egyik lehetséges megoldása – álláspontja szerint – a bizonyítási eljárás egyszerűsítésében rejlik (Elek, 2015).

Ezzel összefüggésben viszont indokolt a bíróváltásra vonatkozó eljárásjogi szabályok újragondolása is. Egyfelől felvetődik, hogy az új bíró belépése esetén valóban szükséges-e az iratok teljes körű, formalizált ismertetése, amikor az eljárás többi szereplőjének (például az ügyész vagy a védő) személyében bekövetkező változás nem von maga után hasonló kötelezettséget. Az új bíró számára a felkészült tárgyalásvezetés egyébként is elengedhetetlen, így az ismételtes sok esetben inkább formalitás, semmint érdemi garancia. Czédli szavával élve a közvetlenség elve e körben nem érvényesülhet abszolút módon, de az ügy új bírója számára biztosítani kell, hogy bármely bizonyítékot akár személyesen is megvizsgálhasson (Czédli, 2019).

Másfelől vizsgálni szükséges, miként csökkenthető a bírói személycserékből eredő szignálási kényszer. Célszerű lehet jogszabályi garanciát teremteni arra, hogy a bíró más bíróságra való kinevezése vagy kirendelése csak akkor valósuljon meg, ha az általa tárgyalta nagyobb terjedelmű ügyet befejezte. Az

előmeneteli rendszer újragondolása során ily módon nem csupán a vertikális, hanem a horizontális karrierútra is fókuszálni kell, amelyre Ludányi példaként hozza fel az adott szervezeti szinten eltöltött időt is figyelembe vevő bérezésen túl a párhuzamos ranglétrák kialakítását akár címzetes törvényszéki, ítélőtáblai vagy kúriai bírói címek adományozásával (Ludányi, 2017).

A hazai bíróságokon – különösen a nagy volumenű büntetőügyekben – megfigyelhető az ítéletek túlzott terjedelme is. Ennek okai között szerepel az alsófokú bíróságoknak a már említett megfelelési kényszere, amelynek következtében gyakran a tárgyalási jegyzőkönyvből átvett részletességgel ismertetik a történeti és bizonyítási elemeket. Ez a gyakorlat viszont nem csupán a bírákra nehezedő írásba foglalási teher miatt problematikus, hanem az ítéletek átláthatóságát is rontja, miközben az ügyek időszerű befejezését is akadályozza. A szükségtelen ismétlések és részletezések elhagyására ezért megoldást jelenthet az ítéletszerkesztéshez kapcsolódó jó gyakorlatok azonosítása. Fázsi és Stál szerint bár e körben nem adható általános érvényű iránymutatás, de meghatározhatók azok az esetek, amikor a konkrét ügy sajátosságaitól függetlenül szükségtelenné válik például a tényállás megállapításának alapjául szolgáló vallomás ismertetése (Fázsi & Stál, 2012)

Nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy a jogerősen lezárt, nagy volumenű büntetőügyek után is jelentős adminisztratív terhek hárulnak a bírákra. Ezek a feladatok – úgymint a bűnjelekkel, bűnügyi költségekkel, fordítási díjakkal, végrehajtási intézkedésekkel vagy a rendkívüli jogorvoslatokkal kapcsolatos döntések – gyakran éveken át tartó kurrenciális munkát jelentenek, ráadásul nem is feltétlenül az ügyben eredetileg ítélező bíró számára, ami érdemben csökkenti a folyamatban lévő ügyekre fordítható kapacitást. E feladatok hatékony ellátása ezért a technikai fejlesztések mellett új munkaszervezési megoldásokat és a jogi szabályozás felülvizsgálatát is indokoltá teszi. Nagy erre már csaknem két évtizede felhívta a figyelmet, mondván, hogy a tárgyaló bíró munkájának 70%-át az adminisztratív munkateher ellátása jelenti, amelynek csökkentése szükségszerűen feltételezi azon pénzügyi és személyi feltételek megteremtését, amelyek révén minden tanács mellé bírósági titkárt és ügyintézőt lehessen beosztani a mindennapi munkavégzés egyszerűsítése érdekében (Nagy, 2007).

Végül, a monstre ügyek bonyolult jellege – különösen a több tucat védőt és jogi képviselőt érintő ügyek esetén – indokoltá teszi a védő kizárásához vezető okok újragondolását. A büntetőeljárások hosszú időtartama és a védői pozíciók változása miatt az eljáró szervek számára gyakorlatilag kezelhetlenné válik annak nyomon követése, hogy az egyes ügyvédek mikor és milyen minőségben vettek részt az eljárásban. A jelenlegi szabályozás alapján ugyanakkor a kizárt védő részvétele automatikusan abszolút eljárási szabálysértést

eredményez, amely feltétlen hatályon kívül helyezéssel jár. A gyakorlatban ez túlzott óvatossághoz vezet, amely a bíróságok döntéseiben is megjelent: a több vádlottas, bünszervezetes ügyekben olykor érdekellentét hiányában sem engedélyezik a helyettesítést. Bérces ugyanakkor rámutat, hogy a helyettesítés lehetőségét nem lehet ex lege kizárni, mert az eljárás során számos tényező szabhatja át az adott eljárási cselekményen történő védői részvételnek (Bérces, 2012).

Célszerű lenne ezért a Be. jövőbeni felülvizsgálatakor olyan megoldásokat bevezetni, amelyek elősegítik a felelősség megosztását a kizárási okok észlelésében, ezáltal csökkentve az eljárások felesleges kockázatát és elősegítve a hatékonyabb tárgyalásszervezést. Elvégre a védő is képes az eljárás elhúzására, még akkor is, ha a törvény az előkészítő ülésen a „puskaporának ellövésére” kényszeríti, illetve rendbírsággal fenyegeti a késedelmes indítványok esetére. Ilyen magatartásként jelentkezik a gyakorlatban többek között a védőváltás az eljárásjogi szempontból „kritikus” pillanatokban, vagy az elfogultságra alapított kizárási indítványoknak a sorozatos benyújtása. Dicséretes, hogy a bírói kar észrevételei alapján a jogalkotó megteremtette a védő, illetve a kirendelt védő eljárásban tartását a fenti eset kezelésére és az eljárások elhúzódásának megakadályozására.

Összegzés

Jelen tanulmány rávilágított arra, hogy a költségvetési csalás miatt indított büntetőeljárások időszerűsége és hatékonysága szorosan összefügg a törvényi egység túlzott kiterjesztésével, az összetett nyomozati szakasz strukturális problémáival, valamint a bírósági szakasz eljárási terheivel. A nyomozások jelentős elhúzódásához hozzájárul a cselekmények egyesítésére irányuló kötelezettség, ami a bonyolult ügyek terjedelmét és átláthatóságát tovább növeli. Az időszerűség követelményének érvényesítését nehezíti az is, hogy a jelenlegi üldözési gyakorlat nem tesz különbséget az eltérő tárgyi súlyú jogsértések között, ami megkérdőjelezi a büntetőjog ultima ratio jellegét. A párhuzamos igazgatási és büntetőeljárások egyensúlyát csak a ne bis in idem elv átgondolt, arányosságot biztosító alkalmazása tudja garantálni.

A perkoncentráció elviekben hozzájárulhatna az eljárások egyszerűsítéséhez, azonban a gyakorlatban a terhelti együttműködés ösztönzése és a bizonyítás koncentrált előkészítése több ponton is akadályozott. A jelenlegi szankciórendszer nem kínál kellő motivációt a beismeréshez vagy a bizonyítás előmozdítását célzó magatartásokhoz, ahogyan a reprezentatív bizonyítás és a szakértői eljárások racionalizálása sem kapott még kellő normatív támogatást. A bizonyítás

hatékonyságát nemcsak jogi, hanem technikai oldalról is indokolt lenne erősíteni, különös tekintettel az adóhatóság modern eszközeire. A digitális ügyvitel fejlesztése elengedhetetlen feltétele a gyorsabb ügyintézésnek, ugyanakkor szervezeti szinten is szükség van olyan reformokra, amelyek lehetővé teszik a nagy volumenű ügyek érdemi koncentrációját és kezelhetőségét.

Az eljárás elhúzódását gyakran formai okok is előidézik, így például a bíróság a védőváltás, vagy akár az ítéletszerkesztés túlzott terjedelme. Ezek olyan rendszerszintű problémákra mutatnak rá, amelyek a túlterhelt igazságszolgáltatási szereplők kapacitásait jelentősen korlátozzák. Az időszerű és hatékony büntető igazságszolgáltatás ezért csakis olyan összehangolt reformlépésekkel biztosítható, amelyek egyaránt érintik a jogalkotás szintjét, a jogalkalmazási gyakorlatot, a technikai-infrastrukturális feltételeket, valamint az emberierőforrás-gazdálkodást. A költségvetési csalásokkal kapcsolatos eljárások jövőbeni érdemi gyorsítása e négy pillér együttes megerősítésén múlik.

Felhasznált irodalom

- Baran B., Czobor P., Fekete Sz., Somogyi A., & Gazdag G. (2023). Hogyan lehetne az igazságügyi pszichiátriát vonzóbbá tenni? A kritikus igazságügyi pszichiáter szakértő hiány okai és megoldási lehetőségei. *Orvosi Hetilap*, 164(35), 1373–1380. <https://doi.org/10.1556/650.2023.32829>
- Balláné Szentpáli E. (2019). Költségvetési csalás – előkészítő ülés. *Magyar Jog*, 66(11), 628–636.
- Balláné Szentpáli E. (2020). A költségvetési csalás a statisztikai adatok tükrében a rendszer-változástól napjainkig. *Belügyi Szemle*, 68(1), 67–82. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.1.4>
- Bérces V. (2012). A védői szerepek értelmezésének kérdései – különös tekintettel a büntetőbíróság előtti eljárásokra (Doktori disszertáció). Pázmány Péter Katolikus Egyetem. https://jak.ppke.hu/storage/tinymce/uploads/Berces-Viktor-_leadott-PhD-dolgozat_.pdf?u=1bOTyU
- Bérces V. (2023). A terhelt vallomásának értékelése és a beismerő vallomás jelentősége, különös tekintettel a hazai joggyakorlatra. *Kúriai Döntések*, 71(1), 179–186.
- Czédlí G. (2019). A bírósági eljárást gyorsító és fékező rendelkezések az új büntetőeljárási törvényben. *Büntetőjogi Szemle*, 8(1), 15–34.
- Deres P., & Kármán G. (2025). Az okozott vagyoni hátrány megtérülése a költségvetési csalás miatti bűnügyekben. *Belügyi Szemle*, 73(6), 1257–1285. <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2025.v73.i6.pp1257-1285>
- Elek B. (2015). Költség és időtartalékok a büntetőeljárásban. *Büntetőjogi Szemle*, 4(1–2), 10–17.
- Elek B. (2022). A felelősségelhalmozás tilalmának kiüresítése – Az Emberi Jogok Európai Bírósága és az Európai Unió Bíróságának változó judikatúrája a ne bis in idem elv körében. *Büntetőjogi Szemle*, 11(2), 18–24.
- Fázsí L., & Stál J. (2012). Észrevételek a büntető ítéletek szerkesztésének kultúrája körében. *Büntetőjogi Szemle*, 1(2), 3–14.

- Fejes P. (2021). A kétszeres kötelezés még nem kétszeres elvonás. *Jogtudományi Közlöny*, 76(7–8), 334–339.
- Fodor B. G. (2024). Konszenzus és szankciók a költségvetési csalás miatt indult büntetőeljárásokban. *Magyar Jog*, 71(7–8), 411–422.
- Holé K. (2022). Opportunitás a gyakorlatban. In Bodzási B. (Szerk.), *Jogászegyleti értekezések 2022* (pp. 55–73). Magyar Jogász Egylet.
- Ibolya T. (2024). Ötéves büntetőeljárás törvényünk néhány gyakorlati tapasztalata. *Magyar Jog*, 71(3), 129–133.
- Jacsó J. (2017). A költségvetési csalás. In Hollán M., & Barabás A. T. (Szerk.), *A negyedik magyar büntetőkódex régi és újabb vitakérdései* (pp. 267–296). MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont – Országos Kriminológiai Intézet.
- Kelemenné Csontos L. (2024). *Egyszerűsítés és gyorsítás az új büntetőeljárás törvényben – törekvések és ellenhatások a gyakorlatban* (Doktori disszertáció). Eötvös Loránd Tudományegyetem. <https://doi.org/10.15476/ELTE.2024.002>
- Király T. (1997). Kódexjavaslat a büntetőeljárás jogról I. *Collega*, 1(1), 8–10.
- Kiss A. (2002). A sértett eljárásjogi helyzetének erősítése, különös tekintettel a pótmagánvád intézményére. In Irk F. (Szerk.), *Kriminológiai Tanulmányok* 39. (pp. 162–178). Országos Kriminológiai Intézet.
- Kuhl A. (2025). Az igazságügyi könyvszakértői szakkérdésekről a költségvetési csalás bűncselekménye kapcsán a büntetőeljárásban. *Debreceni Jogi Műhely*, 21(3–4), 37–59. <https://doi.org/10.24169/DJM/2024/3-4/2>
- Lengyel T. (2020a). „Adócsaló orgazda” (?) avagy a költségvetési csalás és az orgazdaság elhatárolási kérdései. *Magyar Rendészet*, 20(1), 77–91. <https://doi.org/10.32577/mr.2020.1.5>
- Lengyel T. (2020b). A ne bis in idem elv gyakorlati érvényesülésének korlátai Magyarországon az igazgatási és a büntetőjogi szankciók tükrében. *Belügyi Szemle*, 68(5), 53–70. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.5.4>
- Lengyel T. (2021). Törvényi egység a költségvetési csalásban és annak érvényesülési lehetőségei a gyakorlatban. *Magyar Rendészet*, 21(2), 29–46. <https://doi.org/10.32577/mr.2021.2.2>
- Ludányi Z. J. (2017). Az előmenetel, mint a bírák jobb munkára ösztönzésének eszköze. In Ábrahám M. (Szerk.), *Mailáth György Tudományos Pályázat 2017* (pp. 928–967). OBH.
- Mészáros P. (2021). Az elektronikus ügyintézés egyes kérdései a polgári perrendtartással kapcsolatban. In Szilovics Cs., Bujtár Z., Ferencz B., Szívós A. R., Breszkovics B., & Gáspár Zs. (Szerk.), *Gazdasági kihívások a XXI. században. Konferenciakötet* (pp. 32–40). Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- Nagy A. (2007). Eljárást gyorsító rendelkezések a büntetőeljárás bírósági szakaszában (Doktori disszertáció). Miskolci Egyetem. http://193.6.1.94:9080/JaDoX_Portlets/documents/document_5656_section_1104.pdf
- Polt P. (2018). A büntetőeljárás törvény újításainak várható hatásai. *Belügyi Szemle*, 66(9), 29–38. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2018.9.2>

- Róth E. (2020). A digitalizáció hatása a büntetőeljárásra. *Miskolci Jogi Szemle*, 15(Suppl. 3), 165–174.
- Schmidt P. (2017). A költségvetési csalás jelenlegi minősítési, elhatárolási kérdései és bírói gyakorlata. *Büntetőjogi Szemle*, 8(2), 104–115.
- Schmidt P. (2024, november 15). Ez az egység kétség [Konferencia-előadás]. Gazdasági Bűnözés 2024, Budapest. <https://www.youtube.com/watch?v=uxvMxLR7yyY>
- Szabó J., & Hornyák Sz. (2020). Az új büntetőeljárási kódex hatása a bírósági igazgatásra. *Bírósági Szemle*, 1(1), 26–37.
- Tóth M. (2015). A bünszervezeti elkövetés szabályozásának kanyargós útja. *Magyar Jog*, 62(1), 1–10.
- Wang, W. (2025). Research on criminal sampling forensics under the background of big data. *Scientific Journal of Humanities and Social Sciences*, 7(3), 107–118. <https://doi.org/10.54691/89zrwr54>

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: *Bűnözés és Igazságszolgáltatás 2014–2023*. <https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/statistikai-adatok/bunozes-es-igazsagszolgalatas/>
- URL2: *Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészégi Bűnügyi Statisztika*. <https://bsr.bm.hu/Document>
- URL3: *Az előkészítő ülés gyakorlata, különös tekintettel a beismerés feltételeire*. <https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/jelentes-kivonat.pdf>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Csák Zs., & Czebe A. (2025). A költségvetési csalás miatt indult monstre ügyek elhúzódásának okai és megoldási lehetőségei. *Belügyi Szemle*, 73(11), 2247–2266. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i11.pp2247-2266>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Czebe András, aki a czebe.andras@ga.sze.hu e-mail címen érhető el.